

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

20/5/2011

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ : ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ 519 Β – Δ

A1.

Τι λες; Αυτό εδώ δεν είναι φυσικό, είπα εγώ, και δεν προκύπτει αναγκαστικά απ' αυτά που έχουμε προαναφέρει, να μην μπορέσουν δηλαδή ποτέ να κυβερνήσουν με ικανοποιητικό τρόπο μία πόλη οι απαίδευτοι και αυτοί που δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια, ούτε αυτοί που αφήνονται ως το τέλος της ζωής τους στις παιδευτικές ενασχολήσεις τους, οι πρώτοι βέβαια γιατί δεν έχουν στη ζωή τους ούτε ένα σκοπό, προς τον οποίο αποβλέποντας πρέπει να πράττουν όλα γενικά αυτά που πράττουν, και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή, και οι δεύτεροι γιατί δεν θα θελήσουν να φτάσουν σε μια πρακτική ενασχόληση, θεωρώντας πως, ενώ είναι ακόμη στη ζωή, έχουν αποικίσει στα νησιά των μακάρων;

Αλήθεια, είπε.

Αυτό λοιπόν, είπα εγώ, που έχουμε να κάνουμε εμείς που είμαστε ιδρυτές της πόλης είναι να αναγκάσουμε τις άριστες ανθρώπινες φύσεις να ασχοληθούν με το μάθημα εκείνο που λέγαμε προηγουμένως πως είναι το σπουδαιότερο, και να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνο τον ανηφορικό δρόμο, και αφού ανεβούν και το γνωρίσουν ικανοποιητικά, να μην επιτρέψουμε σ' αυτούς αυτό που τώρα τους είναι επιτρεπτό.

B1.

έν παιδεία : Αρχικά η λέξη σημαίνει αυτό που πρέπει να μάθει το παιδί. Είναι η ανατροφή, η διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Από τον 5ο όμως αιώνα και εξής ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια (σωματική και πνευματική), που αποτελεί προνόμιο μόνο του ανθρώπου (γί' αυτό άλλωστε και στα λατινικά αποδίδεται με τον όρο *humanitas*). Στην «Πολιτεία» ο Πλάτωνας αναφέρει ότι η παιδεία παρέχεται για το σώμα με τη γυμναστική και για την ψυχή με τη μουσική. Παιδείωση είναι η πορεία προς την παιδεία και για τον φιλόσοφο παιδεία, τελικά, είναι η στροφή της ψυχής προς την ιδέα του Αγαθού, η δύσκολη πορεία από την άγνοια στη γνώση.

«Παιδεία» στα χρόνια της κλασικής αρχαιότητας, λοιπόν, είναι η πολυέδρη έννοια που απαρτίζεται από την πνευματική, ηθική, κοινωνική και πολιτική καλλιέργεια, ενώ συγχρόνως συντελείται και η άσκηση του σώματος, του νου και της εικαστικής ευαισθησίας. Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι η παιδεία έχει τεράστια σημασία για το φιλόσοφο και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να λειτουργήσει σωστά η πολιτεία. Ένας πεπαιδευμένος πολιτικός ηγέτης μπορεί να καθοδηγήσει σωστά τους πολίτες και να συμβάλει στην απονομή της δικαιοσύνης και

την κατάκτηση της ευτυχίας. Ένας πεπαιδευμένος πολίτης, από την άλλη, μπορεί με τη σωστή καθοδήγηση να μάθει να τηρεί τους νόμους, να συμβιώνει αρμονικά με τους συμπολίτες του, να δείχνει σεβασμό στο πρόσωπό τους και να συνεργάζεται εποικοδομητικά.

ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν : Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το ἄνω και την ἀνάβασιν χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Οι λέξεις «ἀναβῆναι, ἀνάβασιν» συγκεκριμένα χρησιμοποιούνται μεταφορικά: οι φιλόσοφοι έχουν υποχρέωση να ωθήσουν τις προικισμένες ανθρώπινες φύσεις προς το «Ἀγαθόν». Πρέπει να στρέψουν τα εκλεκτά πνεύματα, τις μεγαλοφυίες προς τα αγαθά της «Γνώσης» και της «Παιδείας». Η πορεία, όμως, από τα βάθη του σπηλαίου προς το Ἀγαθό είναι ανηφορική, η προσπάθεια κοπιώδης. Η διαδικασία δεν είναι εύκολη, χρειάζεται συνεχής αγώνας. Και όπως σε όλους τους αγώνες, έτσι και εδώ δεν χρειάζεται να κάμπτεται το ηθικό όσων εμπλέκονται. Αξίζει να σημειωθεί πως η επανάληψη των λέξεων «ἀναβῆναι, ἀνάβασιν» υπογραμμίζει την ανηφορικότητα του δρόμου και τη δυσκολία αυτής της πορείας.

B2.

Ο Σωκράτης διακρίνει δύο κατηγορίες ανθρώπων ακατάλληλων να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας:

α. Οι ἀπαιδευτοί («ἀπαιδευτους»), **οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί.** Αυτοί, λοιπόν, δεν μπορούν να κυβερνήσουν σωστά μια πολιτεία, διότι τους λείπει η παιδεία («ἀληθείας ἀπείρους»). Οι ἀπαιδευτοί δεν μπορούν να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας, γιατί είναι άνθρωποι που στερούνται την αρετή, αφού η αρετή, κατά τον Πρωταγόρα, είναι γνώση. Οι ἀπαιδευτοί είναι και άπειροι της αλήθειας. Αφού λοιπόν σκοπός της πολιτείας είναι το αγαθό και μέσο για την κατάκτηση του είναι η γνώση και η αρετή, είναι λογικό οι άπειροι της αλήθειας, οι ἀπαιδευτοί, να μην μπορούν να κυβερνήσουν σωστά. Επιπλέον, δεν έχουν ένα συγκεκριμένο στόχο στη ζωή τους, έναν ανώτερο στόχο, που να κατευθύνει όλες τους τις ενέργειες («τούς μὲν ὅτι ... καὶ δημοσίᾳ»). Ο στόχος αυτός θα έπρεπε να είναι η πλήρης αφοσίωση στη διοίκηση της πολιτείας, χαρακτηριστικό που διέθεταν οι φιλόσοφοι, αφού δεν είχαν οικογένεια ούτε περιουσία για να είναι ανεπηρέαστοι και πλήρως αφοσιωμένοι στο κοπιώδες λειτούργημά τους. Αντίθετα, οι στόχοι και τα κίνητρα των ἀπαιδευτων, τελικά, είναι ταπεινά, αφού παρασύρονται από υλικά αγαθά και αξιώματα, προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα, κυνηγούν τις τιμές και τη δόξα. Είναι ιδιοτελείς, αλαζόνες και ασυνεπείς απέναντι στις ευθύνες άσκησης της εξουσίας, ανάξιοι και ανίκανοι να διαχειριστούν τις υποθέσεις της πόλης, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να διασφαλίσουν την ευημερία όλων. Στην κατηγορία αυτή εντάσσει ο Πλάτωνας και τους πολιτικούς ηγέτες

της εποχής του, χωρίς να κάνει εξαίρεση ούτε για τον Περικλή και το Θεμιστοκλή. Κατά τη γνώμη του, είναι κι αυτοί υπεύθυνοι για την καταστροφή της Αθήνας, γιατί ενδιαφέρθηκαν περισσότερο για την υλική (οικονομική και στρατιωτική) ανάπτυξη της πόλης και λιγότερο για τη δικαιοσύνη και την πνευματική ζωή των πολιτών.

β. Οι πεπαιδευμένοι («τούς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους»). Φαντάζει περίεργο αλλά και αυτοί δεν κρίνονται ικανοί να διοικήσουν σωστά μια πολιτεία, όχι γιατί δε διαθέτουν τα τυπικά προσόντα. Αλλάστε γνωρίζουν την αλήθεια, έχουν κατακτήσει την αρετή και έχουν φτάσει στη θέαση του αγαθού. Στην ουσία, λοιπόν, γιατί προτιμούν να ζουν αφοσιωμένοι στις πνευματικές τους ενασχολήσεις και να απέχουν από τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και την ενεργό πολιτική. Η πολιτική δραστηριότητα, η ενασχόληση με τα κοινά και η διαχείριση των προβλημάτων της πόλης δεν τους αφορά, όπως επίσης δείχνουν αδιαφορία για την εξουσία, τις τιμές, το σεβασμό και την αγάπη των συμπολιτών τους. Μπορεί να έχουν τις προϋποθέσεις, δεν έχουν όμως συνείδηση της κοινωνικής τους ευθύνης. Έχουν κάνει την επιλογή τους. Έταξαν ως αποκλειστικό σκοπό της ζωής τους τη θεραπεία της φιλοσοφίας. Τίποτε άλλο.

Η επιθυμία τους να συνεχίσουν να ζουν στο δικό τους κόσμο των πνευματικών ενασχολήσεων παρουσιάζεται στο κείμενο με την παρομοίωση των νησιών των Μακάρων. Οι φιλόσοφοι, έτσι, για έναν ακόμη λόγο δεν θα μπορέσουν ποτέ να κυβερνήσουν μια πόλη. Πιστεύουν πως, παρόλο που είναι ακόμη στη ζωή, έχουν μεταφερθεί και κατοικούν στα νησιά των «Μακάρων». Πιο απλά, ταξιδεύουν στον κόσμο των ιδεών και δεν έχουν καμία σχέση με την ίδια τη ζωή. Νιώθουν ευτυχισμένοι μέσα στις υψιπέτες περιηγήσεις τους και ασφαλείς μέσα στην ουδετερότητα τους. Η πεποίθησή τους αυτή υποδηλώνει και την πιθανή αλαζονεία τους. Από την άλλη, η απροθυμία τους να συμμετέχουν στην ενεργό πολιτική ζωή εκφράζεται με μια διπλή άρνηση: «μὴ ἐθέλιν ... μηδὲ μετέχειν».

B3.

Η απάντησή εμπειριέχεται στο σχολικό βιβλίο στη σελίδα 102 στην παράγραφο 14 με τίτλο «Οι φαύλες πολιτείες» και συγκεκριμένα στις δύο τελευταίες παραγράφους: **«Οι κηφίνες συνεχώς πληθύνονται ... διαπράττει κάθε είδους ανοσιούργημα ».**

B4.

απόρρητος: προσηυμένων

ντροπαλός: ἐπιτροπεῦσαι ἢ ἐπιτρέπεται

αντιβιοτικό: βίω

αποχή: ἔχουσιν

δυσπραγία: πράττειν ἢ πράττωσιν ἢ πράξουσιν

μονοκατοικία: ἀπωκίσθαι

προφήτης: ἔφη ἢ ἔφαμεν

εἶδωλο: ἰδεῖν

βάθρο: ἀναβῆναι ἢ ἀνάβασιν ἢ ἀναβάντες

ανυπόμονος: καταμένειν

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εκείνοι λοιπόν αφενός δειπνούσαν σιωπηρά, σαν να τους είχε δοθεί αυτό ως εντολή από κάποιον ισχυρότερο. Ο Φίλιππος αφετέρου ο γελωτοποιός, αφού χτύπησε την πόρτα, είπε σ' αυτόν που άκουσε το χτύπημα να αναγγείλει και ποιος ήταν και για ποιο λόγο ήθελε να μπει, και είπε ότι είναι παρών έχοντας στις αποσκευές του όλα τα απαραίτητα εφόδια ώστε να φάει (από) τα ξένα, κι επίσης είπε ότι το παιδί (ο αχθοφόρος) πολύ πιέζεται και εξαιτίας του ότι δεν κουβαλά τίποτα και επειδή είναι νηστικός. Ο Καλλίας λοιπόν αφού άκουσε αυτά είπε: Αλλά βέβαια, άνδρες, είναι αίσχρο να (του) αρνηθούμε (από ξήλια) βέβαια τη διαμονή (τη φιλοξενία). Ας εισέλθει λοιπόν. Και ταυτόχρονα έριξε το βλέμμα του στον Αυτόλυκο, εξετάζοντας βέβαια ποιο φάνηκε σ' εκείνον ότι είναι το αστείο.

Γ2. τὰς κρείττονας / τὰς κρείττους

οὔτινος / οὔτου

φαίη

παῖσι(ν)

ἐνεγκεῖν

αὐται

ᾧ ἄνερ

αἰσχίονι

εἰσιθι

ἔδοξε(ν)

Γ3α. αὐτοῖς: αντικείμενο στη μετοχή ἐπιτεταγμένον.

τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα εἶπε.

διὰ τό φέρειν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός ἐναρθρου ἀπαρεμφάτου που δηλώνει αιτία στο ἀπαρέμφατο πιέζεσθαι.

ἀνάριστον: απλό κατηγορούμενο στο υποκείμενο τὸν παῖδα μέσω του συνδετικού ἀπαρεμφάτου εἶναι.

φθονῆσαι: τελικό ἀπαρέμφατο ως υποκείμενο της ἀπρόσωπης ἐκφρασης αἰσχρὸν ἐστί.

ἐκείνω: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου ἀπὸ το ρήμα δόξειε.

Γ3β. Εισάγγελλον ὅστις εἰμί!

Επιμέλεια απαντήσεων

Αξής Χρήστος, Σκρέκης Λουκάς, Τρουλάκης Εμμανουήλ - Φιλολόγοι